

Факультет юридичний
Кафедра конституційного, міжнародного і кримінального права

СИЛАБУС
навчальної дисципліни «Конституційне та інституційне право ЄС»

Кількість кредитів ЄКТС	3 кредити ЄКТС
Період викладання	7 семестр
Рівень вищої освіти	Перший
Спеціальність	293 Міжнародне право (293 International Law)
Освітня програма	Міжнародне право (International Law)
Викладач	Турченко О.Г., к.ю.н., доцент
Профайл викладача	http://rang.donnu.edu.ua/?pg=kt&nu=127#search
Доступ до матеріалів курсу	Портал юридичного факультету, папка з дисципліни https://tinyurl.com/zys6dctw
Контактна інформація	turchenko@donnu.edu.ua

Анотація:

Навчальна дисципліна «*Конституційне та інституційне право ЄС*» сприяє формуванню у здобувачів освіти глибоких теоретичних і практичних знань з подальшим їх використанням в своїй професійній діяльності.

Курс «*Конституційне та інституційне право ЄС*» дає можливість проаналізувати особливості конституційного і інституційного права Європейського Союзу. Тематично ця дисципліна охоплює: історичні передумови та етапи становлення права Європейського Союзу; джерела і систему права Європейського Союзу; компетенцію Європейського Союзу; загальну характеристику інституційної структури Європейського Союзу та її елементів; правовий статус особи і громадянина в Європейському Союзі; зовнішню політику та політику безпеки Європейського Союзу; наднаціональне та міжнародне право; право внутрішнього ринку Європейського Союзу; простір свободи, безпеки та юстиції Європейського Союзу.

Навчальна дисципліна формує міждисциплінарні взаємозв'язки із іншими дисциплінами, такими як: «Теорія держави і права», «Міжнародне публічне право (основи теорії; основні галузі)», «Міжнародне економічне право», «Міжнародний захист прав людини», «Приватне право ЄС».

Метою вивчення навчальної дисципліни є:

формування компетентностей, необхідних для розуміння природи, особливостей конституційного і інституційного права Європейського Союзу.

За результатами вивчення дисципліни слід очікувати такі:

– компетентності здобувачів вищої освіти:

- **інтегральна компетентність (ІК):** здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності, у сфері міжнародного публічного та приватного права, європейського та внутрішньодержавного права, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов із застосуванням правових доктрин, принципів, внутрішньодержавних та міжнародно-правових інститутів.

- **загальні компетентності (ЗК):**

ЗК-8. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати загальнолюдські, європейські цінності, принцип верховенства права.

- спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК-3. Здатність самостійно досліджувати актуальні проблеми міжнародного та європейського права, здійснювати аналіз, юридичну кваліфікацію явищ та фактів на основі міжнародно-правових принципів і норм.

СК-4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.

СК-5. Здатність характеризувати договірний та інституційний механізми правового регулювання європейської інтеграції; аналізувати практику органів євроінтеграційних об'єднань, рішення Суду ЄС.

- результати навчання (РН):

РН-2. Визначати способи розв'язання міжнародно-правових і національно-правових проблем, аналізувати правові концепції на предмет логічної послідовності та практичної адекватності.

РН-8. На високому професійному рівні брати участь у фахових дискусіях із міжнародно-правових і загальною юридичних питань; поважати опонентів і їхню точку зору.

РН-13. Застосовувати набуті знання у різних правових та міжнародно-правових ситуаціях, здійснювати їх оцінку і формувати обґрунтовані правові висновки.

Організація та оцінювання навчання визначаються «Порядком оцінювання знань здобувачів вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса», «Положенням про організацію освітньої діяльності у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса», «Положенням про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса», «Методичними рекомендаціями до розробки силабусу навчальної дисципліни», «Методичними рекомендаціями до розробки критеріїв оцінювання типових завдань у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса».

Критерії оцінювання знань здобувачів:

- є орієнтиром для викладачів і здобувачів в їх партнерських взаємовідносинах як учасників освітнього процесу;
- вчасно оприлюднюються та доводяться до кожного здобувача вищої освіти на першому навчальному занятті;
- слугують орієнтиром для здобувача вищої освіти під час виконання завдань і є обов'язковими для викладача під час оцінювання;
- спрямовані на мінімізацію суб'єктивного чиннику під час оцінювання;
- є інструментом виявлення рівня підготовки здобувача вищої освіти відповідно заявлених в освітній програмі і силабусі результатів навчання..

При викладанні дисципліни використовуються методи усного та письмового опитування, дискусії, тестування, індивідуальні завдання, виконання практичних робіт.

Загальна сума балів з курсу *«Конституційне та інституційне право ЄС»* складає 100 балів і формується як сума всіх балів, отриманих здобувачем за виконання всіх видів робіт протягом семестру. Ця сума складається з балів, отриманих з першого разу при проходженні всіх видів контролю або виконанні видів робіт.

Здобувач, що не пройшов будь-який з видів контролю або не виконав з поважних причин будь-який вид робіт має право виконати їх в часи індивідуальних консультацій викладача за графіком кафедри.

Таким чином, загальна сума балів формується з балів, що отримав здобувач на практичних заняттях за виконання організаційно-навчальної роботи, за виконання самостійної роботи, на модульному контролі та підсумковому контролі.

Розподіл балів здійснюється наступним чином:

- організаційно-навчальна робота в аудиторії (*максимально 40 балів*);
- самостійна робота (*максимально 15 балів*);
- модульний контроль (*максимально 5 балів*);
- підсумковий контроль (*максимально 40 балів*).

Поточний контроль				ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ
Змістовний модуль 1 25 балів		Змістовний модуль 2 35 балів			
T1+T2+T3+T4	МКР	T5+T6+T7+T8	Самостійна робота		
4+6+5+5	5	5+5+5+5	15	40	100

Організаційно-навчальна робота здобувачів вищої освіти в аудиторії оцінюватися з урахуванням участі в практичних заняттях (індивідуальне оцінювання (застосовується для оцінки здатності здобувача критично мислити, визначати проблему, аналізувати та оцінювати ситуацію, подію, інформацію тощо, формулювати альтернативні варіанти рішень, прогнозувати, обґрунтовувати власну позицію тощо) та фронтальне оцінювання (спрямоване на оцінку знань і розуміння матеріалу, здатності набувати нові знання), доповнення, доповіді) та виконання тестування на платформі Moodle.

Проходження *модульного контролю (максимально 5 балів)* відбувається у формі тестування на платформі за графіком навчального процесу. Тестовий формат оцінювання знань і вмінь спрямований на такі типи результатів опанування освітньої програми як знання, розуміння, застосування, вміння аналізувати, надавати оцінку.

Самостійна робота (СР) – це форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються здобувачем освіти під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Вона є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом під час позааудиторної навчальної роботи.

СР за дисципліною здійснюється у формі пошуково-аналітичної роботи, основна мета виконання якої – дослідити процес реалізації норм права Європейського союзу.

Самостійна робота з дисципліни «Конституційне та інституційне право ЄС» передбачає підготовку до поточних аудиторних занять. Робота повинна проводитися протягом всього семестру, а її зміст визначатися робочою програмою курсу. При виконанні завдань необхідно використати матеріали підручників, монографій, публікацій в періодичних виданнях, збірники документів, ресурси Інтернет.

При виконанні даної роботи необхідно надати їй практичну спрямованість, тобто студенти не повинні обмежуватися знайомством зі змістом підручників, монографій, публікацій в періодичних виданнях, вивченням текстів актів права ЄС, веб-сайтів інститутів і органів ЄС, державних органів держав-членів ЄС.

Здобувачам не ставиться жорстких обмежень при виборі напряму роботи, при підборі матеріалу, що досліджується і інформаційних ресурсів. Обов'язкові вимоги при виконанні завдань стосуються сфери дослідження, яка зумовлена робочою програмою та си́лабусом навчальної дисципліни, оформлення результатів роботи і термінів виконання.

Для самостійної роботи на вибір пропонуються три основних напрями роботи:
Індивідуальний науковий проект
Підготовка схем і таблиць

Індивідуальний науковий проект готується за вимогами до наукових робіт, але за меншим обсягом (до 10 стор., від 10 джерел). Мета проекту – розкрити питання курсу, використовуючи наукові методи дослідження.

Підготовка схем і таблиць здійснюється з кожної з тем, відповідно до силабусу навчальної дисципліни. За можливості схеми і таблиці повинні охоплювати всі питання, що містяться в планах лекцій.

Завдання повинні складатися по одній темі. Вони повинні мати однозначне рішення. Рішення необхідно додати до змісту завдання. Крім рішення до змісту завдання необхідно додати витяги з Договорів ЄС, правових актів ЄС, які дозволяють вирішити це завдання.

Після вибору відповідного напрямку роботи здобувачі повинні скласти програму самої роботи, в якій необхідно обов'язково сформулювати назву і зміст кожного етапу роботи, а також намітити основні дати виконання цих етапів (тобто скласти календарний план).

Пошук джерел інформації рекомендується здійснювати за допомогою бібліотечних каталогів, матеріалів реферативних збірників, пошукових серверів мережі Інтернет, міжнародних баз даних (ЄС, Ради Європи, ЄСПЛ). Всі використані електронні джерела повинні бути включені до переліку проаналізованих студентом сайтів, який вміщується в кінці дослідження, як один з додатків.

Самостійна робота виконується здобувачами індивідуально або в підгрупах чисельністю 2-3 особи у кожній. Розподіл на підгрупи здійснюється здобувачами самостійно або викладачем. Розподіл обов'язків по виконанню завдання в кожній підгрупі здійснюється здобувачами самостійно. Кожна підгрупа повинна надати як результат матеріали на паперовому носії та в електронній формі.

Орієнтовні теми самостійної роботи студентів:

1. Європейський Союз і Рада Європи: співвідношення і взаємодія.
2. Правовий статус Суду Європейського Союзу та Європейського суду з прав людини (порівняльний аналіз).
3. Співвідношення права Європейського Союзу, міжнародного та національного права держав-членів.
4. Верховенство права ЄС.
5. Пряма дія права ЄС.
6. Принципи права Європейського Союзу.
7. Поняття, категорії і загальна характеристика компетенції Європейського Союзу.
8. Основні принципи компетенції Європейського Союзу (принцип наділення компетенцією, принцип субсидіарності, принцип пропорційності).
9. Внутрішня (внутрішньополітична) компетенція Європейського Союзу.
10. Зовнішня (зовнішньополітична) компетенція Європейського Союзу.
11. Інституційний механізм Європейського Союзу: загальна характеристика.
12. Європейський парламент: склад і порядок формування, функції та повноваження, організація роботи.
13. Рада Європейського Союзу: склад і порядок формування, функції та повноваження, організація роботи.
14. Європейська комісія: склад і порядок формування, функції та повноваження, організація роботи.
15. Суд Європейського Союзу: структура, склад, порядок формування та діяльності. Правовий статус суддів та генеральних адвокатів.
16. Юрисдикція Суду Європейського Союзу: загальна характеристика. Основні види позовів, що розглядаються Судом Європейського Союзу.
17. Правовий статус консультативних органів Європейського Союзу (Економічний і соціальний комітет, Комітет регіонів).

18. Основи правового положення людини і громадянина в Європейському Союзі: поняття, джерела, система.
19. Принципи правового положення людини і громадянина в Європейському Союзі.
20. Основні права і свободи людини в Європейському Союзі, їх гарантії.
21. Правові аспекти спільної політики безпеки і оборони ЄС.
22. Правове регулювання виборів в рамках ЄС.
23. Перегляд рішень інститутів ЄС. Процедура перегляду рішень інститутів ЄС.
24. «Європейський режим притулку» - поняття, сутність, основні елементи.
25. Принцип взаємного визнання судових рішень держав-членів у кримінальних справах та заходи щодо його реалізації в законодавстві Європейського Союзу.
- Підсумковий контроль* може мати наступні форми (на вибір здобувачів освіти з погодження викладача):

Види підсумкового контролю	Вимоги	Кількість балів
екзамен за екзаменаційним білетом	Відповідно до переліку контрольних питань	40 балів: 3 теоретичних питання (15+15+10 балів)
опублікування наукової статті у фаховому науковому виданні	Спеціальні вимоги – тематика статті має відповідати предмету дисципліни, має бути довідка з редакції, що стаття прийнята до опублікування у відповідний номер журналу протягом поточного навчального року	40 балів
підготовка юридичних квестів/ділової гри за тематикою дисципліни з урахуванням	Здобувачі визначають самостійно за узгодженням з викладачем (група не більше 2 здобувачів)	20 балів
заняття призового місця на всеукраїнських/міжнародних змаганнях; на конкурсі наукових робіт за тематикою дисципліни	за тематикою дисципліни	40 балів
тестування	на платформі Moodle	20 балів

Здобувач освіти має можливість комбінувати декілька форм підсумкового контролю для отримання максимальної оцінки в 40 балів.

Розподіл балів, які отримує здобувач за усний екзамен

40-33 бали - виставляється здобувачу, що показав всебічні та глибокі знання передбаченого програмою матеріалу, законодавства, міжнародних актів, додаткової літератури, рекомендованої програмою курсу, що проявив творчі здібності в розумінні, викладенні та використанні програмного матеріалу.

32-25 балів - виставляється здобувачу, що показав повне знання передбаченого програмою матеріалу, що засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою курсу, що виявив стабільний характер знань і здібності до їх самостійного заповнення та оновлення в ході практичної діяльності.

24-15 балів - виставляється здобувачу, який показав знання основного матеріалу в обсязі навчальної програми, необхідному для майбутньої роботи, знайомий з основною літературою, рекомендованою програмою курсу.

14-0 бали - виставляється здобувачу, який виявив істотні прогалини у знанні основного програмного матеріалу, що виражається у незнанні основних понять та положень навчального курсу, в невмінні пов'язати теоретичний матеріал з прикладами з чинного законодавства, юридичної практики.

Питання для усного екзамену:

1. Предмет, методологія об'єкти і суб'єкти права ЄС.
2. Періодизація історії розвитку європейської міждержавної інтеграції. Міждержавні інтеграційні союзи як приклади розвитку інтеграційних процесів.
3. Сфера дії права Європейського Союзу. Співвідношення європейського права та права Європейського Союзу.
4. Міжнародне право, національне право держав-членів та право Європейського Союзу: принципи взаємодії.
5. Принципи права Європейського Союзу: поняття, класифікація.
6. Цілі, цінності та загальні принципи діяльності Європейського Союзу.
7. Основоположні принципи взаємодії Європейського Союзу з державами-членами.
8. Джерела права Європейського Союзу: система, класифікація.
9. Система права Європейського Союзу: основні способи побудови. Предметний, функціональний і структурний підходи. Інституційне і матеріальне право ЄС.
10. Поняття, принципи та категорії компетенції Європейського Союзу. Предмети відання і повноваження Європейського Союзу.
11. Доктрина «повноважень, що мають на увазі» та її відображення в праві Європейського Союзу.
12. Механізм «просунутого співробітництва» Європейського Союзу.
13. Поняття, принципи побудови й організації, структура інституційної системи Європейського Союзу та її еволюція.
14. Поняття та ознаки «інституту», «органу», «установи» в інституційному механізмі Європейського Союзу.
15. Європейський Парламент: еволюція як інституту ЄС, правові основи, принципи діяльності, склад, порядок формування.
16. Функції та повноваження Європейського Парламенту. Відповідальність Європейського Парламенту.
17. Внутрішня організація Європейського Парламенту. Порядок роботи та прийняття рішень в Європейському Парламенті.
18. Рада ЄС: склад та порядок формування, порядок роботи та процедура прийняття рішень
19. Функції та повноваження Ради ЄС. Відповідальність Ради ЄС.
20. Європейська Рада: правовий статус, склад, функції та повноваження.
21. Європейська Комісія: становлення як інституту ЄС, склад, функції, повноваження та принципи діяльності.
22. Рахункова палата: історія заснування та її місце серед інших інститутів, функції і завдання.
23. Європейський Центральний Банк: склад, термін повноважень, формування, структура та порядок функціонування.
24. Судова система Європейського Союзу: загальні принципи побудови, основні ланки судової системи Союзу.
25. Склад і порядок формування Суду ЄС. Особливості статусу генеральних адвокатів. Гарантії незалежності членів Суду.

26. Пленум і палати Суду. Керівні посадові особи, секретар і апарат Суду. Організація роботи і прийняття рішень.

27. Особливості процедури в Суді. Основні процесуальні стадії, їх цілі та зміст.

28. Юрисдикція Суду ЄС. Справи прямої юрисдикції, преюдиціальні запити національних судів.

29. Загальний Суд: склад, юрисдикція, порядок створення судових палат і наділення їх юрисдикційними повноваженнями.

30. Особливості консультативних органів Європейського Союзу. Основні й допоміжні консультативні органи.

31. Інститут основ правового становища людини і громадянина: місце в системі права Європейського Союзу, джерела. Принципи правового статусу особи в Європейському Союзі.

32. Громадянство Європейського Союзу. Основні права, свободи й обов'язки, гарантії прав і свобод людини і громадянина в

33. Правові засади спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС: поняття, цілі, принципи, джерела.

34. Процедура і роль інститутів ЄС у реалізації спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС, трансформація спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС у сучасних умовах.

35. Юридичний зміст поняття наднаціональності. Міжнародні інтеграційні організації та проблема формування наднаціонального права. Наднаціональність в ЄС.

36. Поняття єдиного внутрішнього ринку та його мета. Свободи внутрішнього ринку ЄС. Позитивна і негативна інтеграція.

37. Принцип вільного руху товарів. Скасування митних зборів та мита з рівнозначним ефектом на території ЄС. Винятки з принципу вільного руху товарів.

38. Принцип вільного руху робочої сили. Винятки з принципу вільного руху робочої сили.

39. Право вільного надання послуг. Принцип свободи заснування. Право на заснування підприємницької діяльності фізичними та юридичними особами.

40. Принцип вільного руху (переміщення) капіталу. Винятки з принципу вільного руху капіталу. Принцип свободи платежів: поняття, зміст.

41. Доступ до внутрішнього ринку держав-членів Європейської асоціації вільної торгівлі. Європейський економічний простір. Угоди про асоціацію з третіми країнами та внутрішній ринок ЄС.

42. Історія становлення, правова характеристика, складові, принципи заснування та функціонування простору свободи, безпеки та юстиції Європейського Союзу.

43. Контроль в ЄС: контроль за дотриманням цінностей ЄС, контроль за виконанням права ЄС.

44. Відповідальність ЄС та держав-членів.

45. Перегляд рішень інститутів ЄС. Процедура перегляду рішень інститутів ЄС.

Календарний план викладання дисципліни «Конституційне та інституційне право ЄС»

Тиждень/ дата/ години	Тема	Форма проведення заняття	Що [само]контролюємо, завдання	Кількість годин аудиторн их/СРС	Мах кількість балів за кожну тему
Змістовний модуль 1 (20 балів+5 балів)					
1,2 тиждень, 4 години	Тема 1. Історія європейської інтеграції. Міжнародна правосуб'єктність Європейського Союзу	Лекція	Розуміння історичних передумов західноєвропейської політико-правової інтеграції, політичні ініціативи та проекти інтеграції, що передували створенню Європейського Союзу, особливостей міжнародної правосуб'єктності ЄС. <i>Практичне завдання:</i> проаналізувати з посиланням на конкретні статті ДЕС та ДФЕС правову природу Європейського Союзу як міжнародної організації, конфедерації чи федерації, обґрунтувати власну позицію з цього питання. ЗК-8, СК-3, СК-5, РН-2, РН-8, РН-13	4	
2 тиждень, 2 години		Практичне заняття		2/4	4
3,4 тиждень, 4 години	Тема 2. Інституціональний механізм Європейського Союзу	Лекція	Розуміння основних принципів побудови інституціональної структури ЄС, характеристика політичних інститутів (установ) ЄС. <i>Практичне завдання:</i>	4	
4 тиждень, 2 години		Практичне заняття	1. Охарактеризуйте порядок формування, призначення та функції основних інститутів ЄС: Європейської ради, Європейського Парламенту, Ради Міністрів, Єврокомісії); 2. Скласти з посиланням на статті ДЕС та ДФЕС схему розподілу компетенції між інститутами ЄС та взаємного впливу. СК-3, СК-5, РН-2, РН-8, РН-13	2/3	2
5,6 тиждень, 4 години	Тема 2. Інституціональний	Лекція	Характеристика неполітичних інститутів (Рахункова палата і Європейський Центральний банк), судової системи ЄС,	2	

6 тиждень, 2 години	механізм Європейського Союзу	Практичне заняття	консультативних та дорадчих органів, агентств ЄС. <i>Практичне завдання:</i> підготувати презентацію (10-12 слайдів) «Судова система ЄС» (орієнтовні питання: юрисдикція Суду ЄС; процесуальні особливості функціонування Суду ЄС; правовий статус Загального Суду, порядок створення судових палат і наділення їх юрисдикційними повноваженнями; процедура розгляду справ; порядок виконання рішень Суду ЄС, забезпечення виконання рішень Суду ЄС національними судами СК-3, СК-5, РН-2, РН-8, РН-13	2/3	2
7 тиждень, 2 години	Тема 3. Зовнішня політика та політика безпеки ЄС. Простір свободи, безпеки та юстиції ЄС	Лекція	Розуміння засад формування, принципів спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС як суб'єкта міжнародного права, ПСБЮ	2	
8 тиждень, 4 години	Тема 4. Права людини в Європейському Союзі. Громадянство Європейського Союзу та правове становище громадян третіх країн в Європейському Союзі	Лекція	Розуміння природи громадянства ЄС, особливості прав громадян ЄС та правового становища громадян третіх країн в Європейському Союзі	2	
	Тема 2. Інституціональний механізм Європейського Союзу	Практичне заняття	<i>Практичне завдання:</i> 1. Дайте характеристику меті, ролі та повноваженням Економічного та соціального комітету, Комітету регіонів та Омбудсману. 2. Виділіть особливості статусу агентств ЄС? Дайте характеристику одному з агентств ЄС. СК-3, СК-5, РН-2, РН-8, РН-13	2/2	2
			<i>Модульний контроль</i>		5
Змістовний модуль 2 (20 балів+15 балів)					

9, 10 тиждень, 4 години	Тема 5. Загальна характеристика права Європейського Союзу	Лекція	Розуміння природи, предмету, мети та метода права ЄС, системи джерел права ЄС, характеристика основних принципів права ЄС, знання основних інститутів права Європейського Союзу, теорії та практики його застосування	4	
10 тиждень, 2 години	Тема 3. Зовнішня політика та політика безпеки ЄС. Простір свободи, безпеки та юстиції ЄС кримінального права	Практичне заняття	<i>Практичні завдання:</i> охарактеризуйте правовий та організаційний механізм реалізації спільної зовнішньої політики та політики безпеки, взаємовідносини України та ЄС у сфері зовнішньої політики та політики безпеки (складіть структурно-логічну схему). ЗК-8, СК-3, СК-5, РН-2, РН-8, РН-13	2/2	5
11 тиждень, 4 години	Тема 6. Співвідношення права ЄС з національним правом держав-членів Європейського Союзу та з міжнародним правом	Лекція	Розуміння співвідношення права ЄС з національним правом держав-членів Європейського Союзу та з міжнародним правом, здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.	2	
	Тема 4. Права людини в Європейському Союзі. Громадянство Європейського Союзу та правове становище громадян третіх країн в Європейському Союзі	Практичне заняття	<i>Практичні завдання:</i> вирішити практичні ситуації с. 20-21 (Турченко О.Г. Навчально-методичні матеріали з навчальної дисципліни «Конституційне та інституційне право ЄС» для здобувачів вищої освіти ОП «Міжнародне право» (International Law) СО «Бакалавр» спеціальності 293 Міжнародне право. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2025. 33 с.) ЗК-8, СК-3, СК-4, РН-2, РН-8, РН-13	2/2	5
12 тиждень, 4 години	Тема 7. Контроль в ЄС. Відповідальність ЄС та держав-членів	Лекція	Знання контрольних механізмів в ЄС, особливостей відповідальності ЄС та держав-членів	2	
	Тема 5. Загальна характеристика права Європейського Союзу	Практичне заняття	<i>Практичне завдання:</i> висловити та надати розгорнуту юридичну аргументацію щодо того, чи є право Європейського Союзу окремою правовою системою чи підсистемою міжнародного права. СК-3, РН-2, РН-8, РН-13	2/2	5

13 тиждень, 2 години	Тема 8. Право внутрішнього ринку Європейського Союзу	Лекція	Розуміння «основних свобод» внутрішнього ринку ЄС: принципу вільного руху товарів, принципу вільного руху робочої сили, права вільного надання послуг, принципу свободи заснування, принципу вільного руху (переміщення) капіталу	2	
14 тиждень, 2 години	Тема 6. Співвідношення права ЄС з національним правом держав-членів Європейського Союзу та з міжнародним правом Тема 7. Контроль в ЄС. Відповідальність ЄС та держав-членів	Практичне заняття	<i>Практичне завдання:</i> 1. Визначити та охарактеризувати проблеми затвердження доктрини верховенства права ЄС над правом держав-членів ЄС (на прикладах Великої Британії, Франції, Німеччини та інших держав-членів). СК-3, 2. Складіть структурно-логічні схеми: Парламентський контроль в ЄС; Адміністративний і Фінансовий контроль в ЄС СК-3, СК-4, РН-2, РН-8, РН-13	2/2	10
15 тиждень, 2 години	Тема 8. Право внутрішнього ринку Європейського Союзу	Практичне заняття	<i>Практичне завдання:</i> визначте особливості регулювання питань внутрішнього ринку ЄС в Угоді про асоціацію з Україною та правовий режим інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС ЗК-8, СК-3, РН-2, РН-8, РН-13	2	5
			СР	0/15	15

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
75-81	C	
67-74	D	Задовільно
60-66	E	
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

ТОМАŠEK, M., ŠMEJKAL, V. та ін. Коментар до Договору про функціонування ЄС, Договору про ЄС та Хартії основоположних прав ЄС. Прага: Wolters Kluwer ČR, 2024, 1780 с.

Інституціональне право Європейського Союзу : навчально-методичний посібник / О. К. Каненберг-Сандул, О.В. Пасечник [та ін.] ; ред. проф. Х.Н. Бехруза. Львів: Видавець Кошовий Б.-П.О., 2023. 140 с.

Система міжнародних економічних правовідносин та право Внутрішнього ринку ЄС : навч.-метод. рекомендації / М. Р. Аракелян, Х. Н. Бехруз, Т. С. Ківалова, Ю. Ю. Акіменко; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2023. 82 с.

Взаємодія правової системи ЄС з іншими правовими системами : навч.-метод. посіб. для аспірантів спец. 293 «Міжнародне право» / укл.: О. О. Сурілова, Ю. Ю. Акіменко; за ред. Х. Н. Бехруза ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2022. 88 с.

Право ЄС: устрій та правопорядок / С.М. Задорожна, Н.В. Кирилюк, А.З. Маник; за заг. ред. С.М. Задорожної. Чернівці, Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2021. 232 с.

Право Європейського Союзу : академічний курс : підручник: 2-ге вид., доповнене і виправлене / В. І. Муравйов, Н. Б. Мушак, Ю. О. Волошин; за ред. В. І. Муравйова. Київ-Одеса: Фенікс, 2021. 436 с.

Інституційна система ЄС : навч. посіб. / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. 2-ге вид., перероб. і доп. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2021. 226 с.

Гребенюк Д. О. Політико правова роль Європейського Парламенту в процесі застосування ст. 50 Договору про Європейський Союз. Сучасні напрями розвитку суспільства: кол. моногр. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2020. 205 с.

Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.

Основи права Європейського Союзу: підручник / За заг. ред. Т.Л. Сироїд; [Л.І. Адашис, Т.М. Анакіна, С.М. Вихрист та ін.]. Харків: Право, 2020. 590с.

Комарова Т. В., Трагнюк О. Я., Яковюк І. В. Право Європейського Союзу (в питаннях і відповідях): навч.-довід. посібник / за заг. ред. І. В. Яковюка. Харків : Право, 2019. 178 с.

Право Європейського Союзу: нормат. матеріали / упоряд.: І. В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк; за ред. І. В. Яковюка. Харків : Право, 2019. 500 с.

European Union Law / ed. By R. Schutze. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. 1018 p.

Дахно І. І. Право Європейського Союзу: навч. посібник. Київ: Центр учб. літ., 2018. 415 с.

Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС : монографія. Харків : Право, 2018. 528 с.

Право Європейського Союзу: підручник / за ред. Р. А. Петрова. Київ: Істина, 2017. 384 с

Європейське право: право Європейського Союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В.І. Муравйова. К.: Ін Юре, 2015.

Амстердамський Договір 02.10.1997 р. URL: <https://web.archive.org/web/20120829111957/http://www.eurotreaties.com/amsterdamtreaty.pdf>

Договір про Європейський Союз від 07.02.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text

Договір про заснування Європейської Спільноти від 25.03.1957 р. (Договір про функціонування Європейського Союзу). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text

Допоміжна література

Weyembergh A. The Area of Freedom, Security and Justice. *Elgar Encyclopedia of Crime and Criminal Justice*. 2024.

Thym D. Building an Area of Freedom, Security, and Justice. *European Migration Law*. 2023. P. 13–87.

Ziller J. The area of freedom, security and justice (AFSJ). *Advanced Introduction to European Union Law*. 2023. P. 30–34.

Акіменко Ю. Ю., Белогубова О. О. Україна як кандидат на вступ ЄС: інституційний аспект взаємодії. *Держави та регіони, серія: право*. 2023. №1. С. 198–202.

Чумаченко О., Поскрипко Н. Путівник інститутами Європейського Союзу. Довідкове видання (в межах реалізації проєкту Erasmus+ Jean Monnet Modules European Political Integration: Historical Retrospective and Nowadays. Глухів, 2023. 70 с.

Сьох К. Я., Гультай М. М. Особливості правничої термінології Європейського союзу. *Expert Paradigm of Law and Public Administration*. 2023. № 6(24). С. 56–61.

Цибульник Н. Безпекові правовідносини в країнах Європейського Союзу. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 13(27). С. 224–232.

Poshedin O. The common foreign and security policy of the European Union in the context of Ukraine's EU membership prospects. *European Historical Studies*. 2023. No. 26. P. 18–27.

Саракуца М. Компетенція Європейського Союзу та контроль національних парламентів за її реалізацією. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. №2(4). С. 111–121.

Аракелян М.Р., Бехруз Х.Н., Гребенюк Д.О. Європейський парламент: голос громади в законодавчому процесі ЄС. *Держава та регіони, серія: Право*. 2022. №4 (78). С.212–216.

Гребенюк Д.О. Фрагментація та поляризація фактори які створюють Європейський Союз актором головних змін. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 695–696.

Гребенюк Д.О. Місце і роль Європейського Парламенту в інституційній системі Європейського Союзу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 465–467.

Гребенюк Д.О. Генезис Європейського Парламенту та його трансформація до наддержавності. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право*. 2022. № 72. С. 32–35.

Кравчук В., Юхимюк О. Загальні аспекти правового статусу судді Суду Справедливості Європейського Союзу. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2022. № 4 (22). С. 99–107.

Кузьміна В.О. Засць Є.Ю. Цінності Європейського Союзу: механізм захисту та сучасний стан *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №10. С. 589–592.

Конончук І. Інституційний механізм спільної зовнішньої політики Європейського Союзу. *Історико-правовий часопис*. 2021. Т. 14. № 2. С. 56–60.

Камінська І. В. Судова система ЄС: гносеологічні засади функціонування та розвитку. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 1. С. 47–53.

Шамраєва В. Політика безпеки та оборони ЄС: еволюція формування. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. 2020. № 29. С. 369–377.

Кресін О. Перспективи миротворчої діяльності Європейського Союзу в Україні у контексті орієнтирів його зовнішньої та безпекової політики. *Право України*. 2020. № 12. С. 42–62.

Михалчич В. М. Ознаки правового статусу Європейського центрального банку. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету : серія: Право*. 2019. Вип. 54. С. 224–226.

Комарова Т. В. Організація судової системи Європейського Союзу. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2018. Т. 25. № 1. С. 79–96.

Довгань Г. Межі дії принципу верховенства права ЄС щодо конституції: Acquis Constitutionnel Конституційного Трибуналу Польщі. *Проблеми законності*. 2017. № 138. С. 202–209.

Кулабухова А. В. Каталог прав громадян Європейського Союзу. *Право та інновації*. 2016. № 1. С. 270–275.

Красевська О. Трансформація моделей формування спільних політик ЄС у компетенції ЄС за Лісабонським договором. *Вісник Львівського університету. серія міжнародні відносини*. 2016. Випуск 38. С. 70–79.

Угода про партнерство та співробітництво між Європейським Співтовариством і Україною від 14.06.1994 р. № 237/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. №46. Ст280.

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (ратифікована із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014) [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

а. інститути та органи ЄС

Сайт ЄС: <http://europa.eu.int>

Комісія Європейського Союзу: <http://europa.eu.int/comm/index-en.htm/>

Рада ЄС: <http://ue.eu.int>

Європейський Парламент: <http://www.europarl.eu.int>

Економічний та соціальний комітет: <http://www.esc.eu.int>

Європейський Центральний Банк - Європейський Монетарний Інститут: <http://www.ecb.int>

Євро-Омбудсмен: <http://www.euro-ombudsman.eu.int>

Європейський Офіс гармонізації Спільного Ринку Співтовариства: <http://oami.eu.int>

Євростат: <http://europa.eu.int/eurostat.html>

б. правові акти та документи ЄС

База даних законодавства ЄС Eur-Lex: <http://europa.eu.int/eur-lex>

База даних законодавства ЄС CELEX: <http://europa.eu.int/celex>

Анотації до законодавства про Спільний Ринок ЄС: <http://europa.eu.int/comm/sg/scandplus>

в. урядові, наукові, дослідницькі установи

Центр порівняльного права при Міністерстві юстиції України :
<http://www.eclg.gov.ua>
Європейський Банк Реконструкції та Розвитку: <http://www.ebrd.com>
Представництво Комісії Співтовариства в Україні:
<http://www.delukr.cec.eu.int/en/index.htm>
Українсько-європейський політичний та юридичний центр:
<http://www.delukr.cec.eu.int/en/index.htm>
Центр комерційного права коледжу королеви Марії Лондонського університету:
<http://www.ccls.edu>
Академія європейського права (Флоренція, Італія):
<http://www.iue.it/AEL/Welcome.html>
Інститут ім. Т.М.С. Ассера в Гаазі: <http://www.asser.nl>
Центр комерційного права: <http://www.commerciallaw.com.ua/>
Даремський Інститут Європейського права: <http://www.dur.ac.uk/Law/deli/deli.html>
Центр європейського права Кембріджського університету:
<http://www.law.cam.uk/cels/home.htm>
Асоціація європейських досліджень: <http://ecsa.org>

Викладач

Ольга ТУРЧЕНКО

Погоджено:

Декан факультету

Ірина КОВАЛЬ

Завідувач кафедри

Ольга ТУРЧЕНКО

Гарант освітньої програми

Ольга ТУРЧЕНКО